

Kalle Hamm & Dzamil Kamanger

PAPERITTOMIEN PUUTARHA

Ympäristötaideteos

2013

Paperittomien puutarha
Kalle Hamm ja Dzamil Kamanger ©

Kansikuva ja taitto: Kalle Hamm
Tekstit: Kalle Hamm ja Dzamil Kamanger
Istutukset: Dzamil Kamanger
Piirustukset: Kalle Hamm

Unigrafia
Helsinki 2013

ISBN 978-952-93-2228-2

Kalle Hamm & Dzamil Kamanger

PAPERITTOMIEN PUUTARHA

Ympäristötaideteos

2013

Tämä kirja on omistettu Behroozille

KH ja DK

Katso myös

www.beelsebub.org

www.spicetrade.org

www.afaryan.org

www.smsfag.org

www.trivialpizza.org

Lähteet

Sivut 20-21:

Japanilainen maailmankartta vuodelta 1914,

The University of Texas

Perry-Castañeda kirjaston karttakokoelma,

julkaisija Shou Hisou

SISÄLLYS

Paperittomien puutarha	6
1. Agaave	9
2. Enkelinpasuuna	11
3. Aitoviikuna	13
4. Basilika	15
5. Tuoksupelargonia	17
6. Auringonkukka	19
Kasvien matkustusreittejä	20
7. Hyasintti	23
8. Tulppaani	25
9. Granaattimena	27
10. Oleanteri	29
11. Soijapau	31
12. Valkomulperi	33
13. Chili	35
14. Pyhä basilika	37

PAPERITTOMIEN PUUTARHA

*Elämä maapallolla jatkuu ilman ihmistä,
mutta ei ilman kasveja.*

Tämä kirja esittelee *Paperittomien puutarha* -teoksemme neljätoista kasvia, jotka olemme tuoneet matkoiltamme Suomeen. Kasvit esitetään yksilöinä ja he kertovat oman matkatarinansa ensimmäisessä persoonassa. Osa heistä on tuotu alkuperäisiltä kasvialueiltaan ja osan on ihminen puolestaan tuonut muualta kyseiselle alueelle. Yhdistävä tekijä on kuitenkin se, että kaikki kasvit ovat alun perin EU-alueen ulkopuolelta.

Suomen elintarvikevirasto vaatii kasvinterveys-todistuksen kaikilta taimilta ja ruukkukasveilta sekä tietyiltä leikkokukilta, siemeniltä ja kasviksilta, kun niitä tuodaan EU-alueen ulkopuolelta. Todistus on esitettävä maahantuotaessa ja maahantuonnista on ilmoitettava kasvintarkastajalle. Poikkeuksena ovat leikkokukat, joita saa tuoda 20 kappaletta ilman todistusta ja tarkastusta. Samoin maahanmuuttovirasto vaatii asianmukaisia dokumentteja maahan pyrkiviltä henkilöiltä. Jos he kuitenkin oleskelevat maassa ilman asinmukaisia lupia, heitä kustutaan paperittomiksi.

Kirjan kasvit toimivat paperittomien maahanmuuttajien vertauskuvana. Samalla ne ovat omalta osaltaan todistamassa laajamittaista koko maapalloa koskevaa muokkausta, jota ihminen on harjoittanut koko olemassaolonsa ajan. Välillä tilanteen halliten, välillä täysin otteensa menettäen: geenimanipulaatio, haitalliset vieraslajit, saasteet, sukupuutto ja sademetsien hakkuut. Tulevaisuus näyttää saadaanko tehdyt vahingot korjattua. Toivomme, että tämän kirjan paperittomien tarinat auttavat ymmärtämään kulttuurin ja luonnon herkkää tasapainoa.

Paperittomien puutarha on jatkoa *Emigranttitarha* ja *Haitallisten vieraslajien puutarha* -teoksillemme, joissa molemmissa kasvit toimivat maahanmuuttajan vertauskuvana. *Emigranttitarha*-teos esittelee 26 koriste- ja hyötykasvia, jotka ovat juurtuneet osaksi suomalaista kulttuuria. *Haitallisten vieraslajien puutarha* puolestaan antaa kirjaimellisesti äänen haitallisiksi julistetuille kasveille ja altistaa katsojan samalla tuntemattoman kohtaamiselle.

Kalle Hamm ja Dzamil Kamanger

1. Agaave

(Agave spp)

Minut salakuljetettiin povitaskussa Perusta Suomeen. Vuotta en enää muista. Alkuperäistä kotiseutuani ovat Väli-Amerikka ja Etelä-Amerikan pohjoisosat. Euroopassa minut tunnetaan yleensä vain yhtenä tequilan raaka-aineena, mutta minusta on moneksi. Tuoreita lehtiäni voi käyttää ruoanlaitossa ja kuivia polttaa nuotiossa tai hellassa. Kuiduistani tehdään myös mattoja, sandaaleja, koreja ja kankaita sekä piikeistäni neuloja, joilla näitä kankaita sitten ommellaan.

2. Enkelinpasuuna

(Brugmansia aurea)

Minut salakuljetettiin pienenä pistokkaana Madeiralta. Tosin alun perin lajini on kotoisin Andien ylängöiltä, mistä ihminen on kuljettanut meitä aina Intiaan asti. Minua sietää varoa, sillä kuulun maailman vaarallisimpiin kasveihin. Aiheutan hulluutta ja väkivaltaisuutta. Olen vaikutuksiltani niin voimakas, että minua nauttinut joutuu pian syvään unitilaan. Etelä-Amerikan intiaanit käyttävät minua pyhissä menoissaan, mutta myös lasten kasvatuksessa: minusta tehtyä uutetta annetaan rangaistukseksi kurittomalle lapselle, joka sitten pelästyy nähdessään esi-isien henkiä huumevaikutuksen alaisena.

3. Aitoviikuna

(Ficus carica)

Minut tuotiin Suomeen Kroatiaasta käsimatkatavaroissa vuonna 2006. Vaikka nykyisin kasvan maailman eri kolkissa, olen alun perin Lounais-Aasiasta tai Kaakkois-Euroopasta. Sukujuuriani on vaikea tutkia, koska minua on kasvatettu jo vuosituhansia ja ihmiset ovat siirrelleet minua paikasta toiseen. Minut on usein kuvattu eurooppalaisessa taiteessa hyvän ja pahan tiedon puuna. Myös Aatami ja Eeva kuviteltiin pukeutuneen minun suuriin lehtiini.

4. Basilika

(Ocimum basilicum)

Minut on ostettu Zagrebin torilta Kroatiaista vuonna 2011, jolloin olin vielä aivan siemen. Lajini on kotoisin Etelä-Aasiasta, mutta nykyään minua kasvatetaan ympäri maailmaa. Muinaisille kreikkalaisille ja roomalaisille symboloi vihamielisyyttä ja mielipuolisuutta. Roomalaisten jälkeen italialaiset puolestaan alkoivat kasvattaa meitä ruukuissa ikkunalaudoilla ja pitää meitä merkinä vaimon rakkaudesta miestään kohtaan. Nykyään olemmekin erottamaton osa italialaista keittiötä: pastaa, pizzaa ja salaatteja.

5. Tuoksupelargonia

(Pelargonium graveolens)

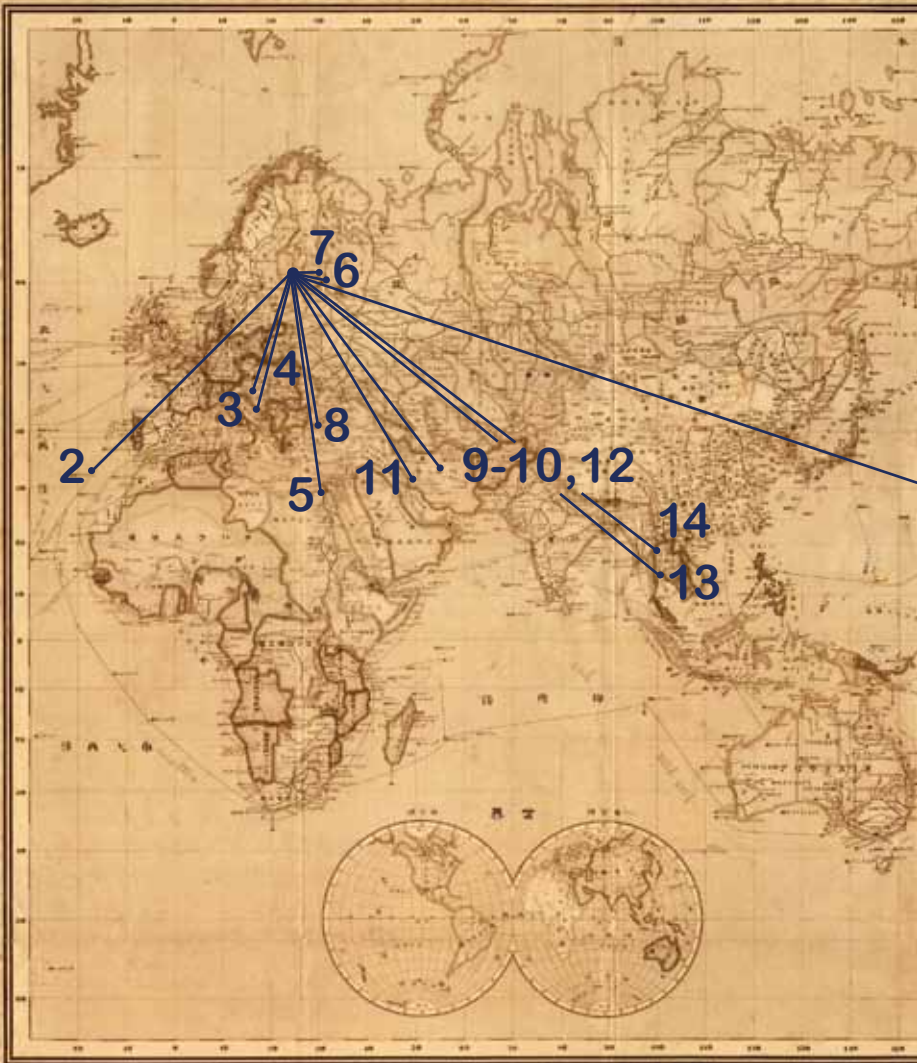
Minut tuotiin Egyptistä Suomeen vuonna 2005, kun olin aivan pieni taimi. Alun perin minun lajini on kotoisin Etelä-Afrikasta, mutta meitä on kasvatettu Egyptissä jo antiikin ajoista lähtien. Meitä istutettiin talojen ympärille pitämään pahat henget loitolla. Myöskään kärpäset ja muut pikkuötökät eivät pidä tuoksustamme ja kun öljyämme sekoitetaan perusöljyyn, siitä saadaan oiva hyttyskarkotin. 1800-luvulla meitä tuotiin joukoittain Eurooppaan ja olimme erittäin suosittuja viktoriaanisessa Englannissa.

6. Auringonkukka

(Helianthus annuus)

Minut ostettiin Pietarin Heinätorilta 2010, josta minut tuotiin auton takakontissa Suomeen. Amerikassa minua voisi kutsua paluumuuttajaksi. Olen alun perin Yhdysvaltojen lounaisosasta, josta minut tuotiin ensin Eurooppaan ja sitten sieltä Venäjälle. Siellä minua jalostettiin öljypitoisemmaksi ja palasin neuvostovainoja paenneiden mennoniittien laukuissa takaisin Yhdysvaltoihin. Minusta tehdään öljyn lisäksi paperia ja karjanrehua. Varsistani tehtiin myös pelastusliivejä, joita käytettiin Titanic-laivalla. Vincent van Gogh on maalannut minusta ja lajini edustajista kauniita muotokuvia.

1. Agaave

2. Enkelinpasuuna

3. Aitoviikuna

4. Basilika

5. Tuoksupelargonia

6. Auringonkukka

7. Hyasintti

圖界世近最

8. Tulppaani

9. Granaattiomena

10. Oleanteri

11. Soijapapu

12. Valkomulperi

13. Chili

14. Pyhä basilika

7. Hyasintti

(Hyacinthus orientalis)

Minut ostettiin Viipurin torilta 2010. Alun perin lajini on kotoisin Turkista ja Lähi-idästä. Antiikin Kreikassa kerrottiin tarinaa Hyakinthos-nuorukaisesta, johon kaksi jumalaa, Apollo ja Zephyr, olivat molemmat rakastuneet. Apollo opetti Hyakinthokselle kiekonheittoa, jolloin Zephyr länsituulen jumala tuli tästä mustasukkaiseksi ja heitti kiekon takaisin. Kiekko kuitenkin osui Hyakinthosta päähän ja surmasi hänet. Hyakinthoksen verestä kasvoi kukka, jonka Apollo nimesi rakastettunsa mukaan hyasintiksi.

8. Tulppaani

(Tulipa spp)

Minut kuljetettiin salaa Suomeen Istanbulista 2002. Kasvan luonnonvaraisena Pohjois-Afrikassa ja Aasiassa. Ensimmäisen kerran lajini edustajia tuotiin Istanbulista Eurooppaan 1600-luvulla, jolloin lajini kukkasipuleilla käytiin kovaa keinottelua Hollannissa. Sipulien hinnat nousivat pilviin ja lopulta romahtivat ajaen monia sijoittajia vararikoon. Nimeni on tyypillinen eurooppalainen sekaannus: eurooppalainen kasvitieteilijä kysyi kasvin nimeä turkkilaiselta viljelijältä, joka luuli kysyjän tarkoittavan päähinettä ja vastasi ”Tulipand”, joka tarkoittaa turbaania.

9. Granaattiomena

(Punica granatum)

Minut salakuljetettiin matkalaukussa Iranista Suomeen vuonna 2007. Lajini on sieltä kotoisin, muinaisen Persian ja Afganistanin seudulta. Egyptiläiset ja juutalaiset pitävät minua pyhänä kasvina. Kiinalaiset puolestaan uskovat, että minulla on pitkän iän salaisuus. Turkissa nuoret naiset heittelevät meitä maahan ja laskevat ulos lentäneistä siemenistä, kuinka monta lasta he tulevat saamaan. Meitä onkin aina pidetty rakkauden ja hedelmällisyyden omenana.

10. Oleanteri

(Nerium oleander)

Minut tuotiin siemenenä Iranista vuonna 2007. Läpäisin turvatarkastukset ja kasvan nyt Suomessa. Lajini kasvaa luonnonvaraisena myös Europassa ja Etelä-Aasiassa. Brittiläiset valloittajat veivät meidät Länsi-Intian saarille, joista oli tarkoitus tehdä uusi maanpäällinen paratiisi. Heidän suunnitelmiensa mukaan siellä olisi tullut kasvamaan kaikki maailmaan kauneimmat kukat ja parhaimmat hedelmät. Toisin kävi. Kaliforniassa meitä kasvatetaan moottoriteiden reunakasveina, koska myrkyllisyytemme vuoksi peurat eivät voi syödä lehtiämme.

11. Soijapapu

(Glycine max)

Minut ostettiin Sanandajin basaarista Iranissa ja tuotiin Suomeen vuonna 2007. Alun perin lajini on kotoisin Lounais-Aasiasta, jossa minua kutsutaan runollisilla nimillä kuten ”valkoisen kurjen lapsi”, ”suuri jalokivi” ja ”kukkainen kulmakarva”. Olen yksi maailman tärkeimmistä viljelykasveista ja usean kasvissyöjän tärkein proteiinin lähde. Hollantilaiset lähetyssaarnaajat tutustuivat minuun Japanissa 1700-luvulla ja toivat lajini Eurooppaan. Nykyään lajistani on tehty myös geenimuunneltu versio, joka on jakanut paljon mielipiteitä.

12. Valkomulperi

(Morus alba)

Minut tuotiin Suomeen salaa Iranista vuonna 2005. Olen kotoisin Kiinasta ja olin vuosituhsien ajan tarkoin varjeltu valtiosalaisuus, koska silkkiperhosen toukille ei kelpaa ravinnoksi minkään muun kuin meidän lehtemme. Kiinalaisille oli äärimmäisen tärkeää olla ainoa silkinvalmistaja maailmassa, sillä silkki oli arvokasta kauppa-tavaraa. Pikkuhiljaa tieto silkin valmistusmenetelmistä ja minun lajini ratkaisevasta osasta siinä levisi silkkitietä pitkin länteen, ensin Persiaan ja lopulta aina Eurooppaan asti.

13. Chili

(Capsicum frutescens)

Minut tuotiin Suomeen kuivattuna Thaimaasta talvella 2011. Alun perin olimme kotoisin Keski-Amerikasta, mutta meistä tuli aikamoisia matkustajia. Kolumbuksen mukana lajini muutti Eurooppaan, josta jatkoimme Turkkiin. Unkarin kuuluessa Ottamaanien valtakuntaan, meistä tuli keskeinen osa unkarilaisia ruokia. Tehtävänämmme oli korvata kallis pippuri ja siksi useissa kielissä pippuria ja paprikaa tarkoittavat sanat ovat hyvin samankaltaisia. Portugalilaiset veivät meidät Afrikkaan ja Aasiaan, jossa meihin ihastuttiin välittömästi ja toivotettiin tervetulleiksi afrikkalaisiin ja aasialaisiin keittiöihin.

14. Pyhä basilika

(Ocimum sanctum)

Minut ostetiin Chiang Main luomumarkkinoilta Pohjois-Thaimaassa ja tuotiin Suomeen 2011. Lajini kasvaa koko Kaakkois-Aasian alueella, mutta Intiassa olen erityisen arvostettu. Minua ei käytetä ruoanlaitossa, koska olen pyhä kasvi, mutta ihmisten pitää syödä yksi lehti päivässä osoittaakseen kunnioitusta, karkottaakseen pahat henget sekä pysyäksään terveinä ja hedelmällisinä. Minut istutetaan aina kunniapaikalle sisäpihan keskelle ja myös kasvupaikkani on pyhä. Meistä tehdään myös kaulanauhoja ja rannerenkaita, joista Vishnu-jumalan seuraajat tunnetaan.

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

